

T a l l ó z á s

Egyre inkább hallhatók olyan hangok, amelyek az ideológiák és világnézetek harca helyett az ideológiáknak és azok képviselőinek összebéküléséről e nagy összebékülés lehetőségeiről, sőt, annak mai adottságairól szónokolnak. Ezek a hangok sokszor azt is állítják, hogy az ellentétes ideológiák és mozgalmak tulajdonképpen nem is ellentétesek, sőt inkább azonosak, hogy mindkettő ugyanazt: a széles néprétegek jogos igényeinek kielégítését célozza és legfeljebb módszereikben különböznek.

A Kalangya egyre inkább hajlik e felfogás felé. Egyúttal egyre inkább lép fel a zsidóság, mint faj ellen, annak elenére, hogy munkatársai és olvasói sorában is szép számmal vannak ez „alsóbbrendű faj” tagjai és annak dacára, hogy a bibliai, prófétai szellemi lengi át lapjait, amikor az oroszán és bárány vidám együttes játékaikról példálózik. Karácsony van: a béke ünnepe, amikor ugyan a harctereken kétnapos fegyverszünetről sem lehet szó. Karácsony van: a béke ünnepe, amely egyúttal az egykori nem bibliai, de római, árjaünnepeket, a szaturnaliát is idézi, a szaturnaliát, amikor is a nagy rabszolgatartó embertulajdonosok egy asztalhoz ültek le „előleltárnak” tartott rabszolgáikkal, amikor őket embereknek, önmagukkal egyenrangúaknak tartották. Egy teljes napon át! Mert ember volt a rabszolga is. Egy napon át ember. Az óv viszont már akkor is 365 napból állt. Talán most is egy napos pünkösdi királyságáról, emberségéről van szó az „alsóbb néposztályoknak”, az „alsóbbrendű” tömegeknek?!

Mert mit is mond például, Bolgár László a Kalangya októberi számában?! Szerinte „a feladat... a legszélesebb népi rétegek élet-színvonalának emelése volt.” Hát így is lehet mondani, Mert, ha a cél, a feladat az, hogy az embert újra emberré tegyük, akkor ennek alapfeltétele csakugyan az anyagi jólét megteremtése minden ember részére. Viszont Bolgár szerint „számtalan mozgalom és ideológia igyekszik ezt a feladatot megoldani de mindezek a kísérletek

csak egy-egy megoldási lehetőséget jelentenek, melyek mellett még számos más is marad nyitva.“ Szóval, minden út — Rómába vezet. Hogy marxista, vagy fasiszta, vagy nemzetiszocialista, vagy liberális-demokrata módon akarjuk-e a népjólétet emelni és emberré tenni az embert, az nem játszik nagy szerepet. Csak a módszerek mások, a cél közös és bármilyen úton célhoz érhetünk. Először jelentkezett, Bolgár szerint, e feladat megoldására a marxizmus, amely azt hitte, hogy „az egyre fokozódó iparosodás a korábbi gazdasági egyensúly fölborulásához és ezáltal a világ dolgozóinak a tőke által való kiszípolozásához fog vezetni.“ Hogy honnan veszi Bolgár László a marxizmus jellemzésére ezeket a szavakat, azt természetesen nem tudjuk. Csak annyi bizonyos, hogy sem Marxtól, sem követőitől nem kölcsönözte ezt az értelmetlenséget. De igazán nem követelhetjük egy Marxbírálotól, hogy ismerje Marxtot. Ez nem is volna stilszerű. Bolgár szerint a marxizmus mint a „gazdasági liberalizmusban gyökerező tőke tényleges és vélt túlkapasáira való reakció“ jelentkezett, míg a „nemzeti alapon álló szocializmus“ (fasiszmus és nemzeti szocializmus) a nemzetközi szocializmus közvetlen visszahatásaként jött létre. Így a két elgondolás között tulajdonképpen csak az egy szóban jelentkező különbség áll fenn: nemzeti-e vagy nemzetközi a szocialista mozgalom. Hiszen mind a két mozgalom ellensége a liberalizmusnak és mindkettő a szociális igazság megvalósítását tűzte ki céljául. Mindazonáltal: a két szocializmus örök ellenségként áll szemben egymással, anélkül, hogy bármikoron is megegyezhetnének, viszont a „liberalizmus felé mindkettő részéről lehetséges a kompromisszum.“

Hát ezek csakugyan nagyon érdekes és nagyon eredeti elgondolások. A logika ugyanis eredeti bennük, mert az író láthatólag nem tartja magát a formális vagy dialektus logika szabályaihoz. Talán nem is vette észre, hogy új, eredeti, nagyszerű logikát alkotott elmefuttatásai közben. És pedig: ha *A* egyenlő *B*-vel, akkor *A* nem egyenlő *B*-vel, de úgy *A*: mint *B* egyenlők mondjuk *X*-szel! Különbösen csak természetes, hogy a nemzeti szocializmusról (amely ellensége a liberalizmusnak, de vele mindenkor kiegyezhet, viszont azonos a szocializmussal, de vele örök ellenségként áll szemben) „azt kell mondanunk, hogy kétségtelenül a helyes irányba terelte a fejlődés menetét“. Sőt annak dacára, hogy ezt az irányt megvalósító államok a diktatúra alapjaira helyezkedtek, mégis „épen ezek az államok képviselik az igazi demokráciát“, mert hiszen „az autoritativ vezetés átmeneti jelenség“. Így azután természetesen „a parlament lényegében meg fog maradni, csak a pártpolitikai rendszer fog eltűnni“. Vissza fog fejlődni a zsidóság és nemeség és — ezzel enyhülni fognak az osztályellentétek.

A nemzeti szocializmusnak mégis vannak hibái. Így félreismerete az egyéni szabadságszeretetet és úgy politikai mint gazdasági téren számszázalékosan anti-liberális. Pedig az irányított gazdálkodás nem kerülhet megvalósulásra, mert „teljes államosítást és a magántulajdon megszüntetését tételezi fel.“ Épen ezért a liberalizmust sem szabad teljesen háttérbe szorítani, sőt helyet kell adni neki is az új rendben. „Ebben az esetben egyesítve láthatnók minden

idők legfontosabb eszméit: nacionalizmust, szocializmust és liberalizmust." Ezzel azután a nemzetközi szocializmus igazán nem versenyezhetne. Ezt a keveréket nem hozhatná ki kémiai laboratóriumából, már csak azért sem, mert, mint Bolgár mondja, a liberalizmus-sal még kiegészítheti magát, de nacionalizmussal sohasem bővíthet.

Tulajdonképen miről is van szó?! Egy nemzeti, antiliberalista-liberális antiszocialista-szocializmusról. Csakugyan együtt vannak a „legfontosabb eszmék“, amelyek segítségével talán... talán sikerülni fog megnyerni a nemzeti szocializmus részére úgy a nemzeti, mint a liberális és szocialista alapon álló tömegeket legalább a Kalangya olvasóközönségének... Ha csak erről van szó, akkor talán nem volna érdemes egyáltalán szóvá is tenni ez egyéni és eredeti logikával átszőtt bizarr elmefuttatást. De végül is tiszta helyzetet kell teremteni. Az emberi logikát vissza kell helyezni őt megillető helyére.

Hogyan is állanak a dolgok? A marxizmus nem a gazdasági liberalizmusban gyökerező tőke tényleges és vélt túlkapásainak való reakcióként jelentkezett. Hiszen e mondatban annyi a tévedés, ahány a szó benne. A tőke elsősorban nem gyökerezik a gazdasági liberalizmusban! A liberalizmus, a szabad verseny, a tőkés rendszer történetében csak (egy) időszakos jelenség. A tőke előbb jelentkezett, mint a szabad verseny és már ma is jóval túlélte a szabadverseny korszakát. A tőke a középkor végén és az újkor elején, a csehrendszer korlátozásai között és azok ellenére, az első akkumuláció kegyetlen erőszakoskodásai, a merkantilizmus állami ellenőrzése, monopól-rendszere és protekcionizmusa közepette kezdte meg fejlődését, s eleinte nagyon jól érezte magát az érdekében hozott antiliberalis rendszabályok között. Csak az ipari tőke, a kifejlődött ipari tőke érezte továbbfejlődésére károsnak a gondoskodó antiliberalis állami intervenciós rendszabályokat és küzdött ki a szabadverseny, a liberális gazdasági politika lehetőségeit. De a szabad verseny korszaka tulajdonképen csak múlt század 70-es éveig tartott. Akkor kezdett kifejlődni a finánc-tőke, a monopól-tőke, megalkotta hatalmas, egész országok gazdaságát ellenőrző, gazdasági egyesüléseit és ezáltal kiküszöbölte a szabad versenyt, helyesebben: a gazdasági liberalizmust. De ezáltal nem szűnt meg tőkének lenni. Csak éppen befutott újabb korszakába, az imperializmusba. A legnagyobb tévedés tehát a liberalizmus és tőke azonosítása olyképen, hogy ha a tőke már nem liberális, akkor már nem is tőke, sőt akkor már — munka! Másodszorban: a marxizmus nem a túlkapások visszahatásaként jelentkezett. Sőt, a túlkapásokat egyáltalán nem is tartja fontosnak. Marx a tőkés rendszert nem túlkapásokban elemezte, sőt éppen ezektől, mint esetlegességektől, teljesen eltekintett. Magában a rendszerben kereste, nem a hibákat, de azokat a törvényeket, amelyek a legbecsületesebb, nem-túlkapó, tőkés legjobb akarata ellenére is, oda vezetnek, hogy míg az egyik oldalon a tőke, a másik oldalon a nyomor akkumulálódik és amely törvények, egyrészt a nyomor akkumulációja, másrészt a munka megszervezése, társadalmosítása és a tőke egyre nagyobb méretű összpontosítása által végül is odavezetnek, hogy csak úgy maradhat fenn a termelés, ha a társadalmisított termelés mellé az elosztást is társadalmisítják. Itt

a fejlődés dialektikus logikájáról és annak törvényeiről van szó, nem pedig túlkapásokról és nem új, modern eredetűskedő és fejtetőre állított, egyéni logikáról!

De mi szükség volt az ilyen „téves“ állításokra?! Bolgár e té-
ke által be akarta bizonyítani, hogy a tőke liberális, hogy a
nemzeti szocializmus viszont nem liberális, tehát egyúttal tőkeelle-
nes és munkásbarát, ahelyett, hogy saját helyükre állította volna
a dolgokat és azt mondotta volna, hogy ami nem liberális, az nem
szükségképpen tőkeellenes, sőt esetleg éppen a kistőkések liberaliz-
musa ellen irányított monopoltőke, imperialista finansztőke képvi-
selője és így szükségképpen munkásellenes is és a népjólét helyett
a nyomorakkumulációt fokozza. Be akarta azonkívül bizonyítani a
finansztőke munkásbarátságát még azzal a tévedésével is, hogy a
munkás a túlkapások ellen küzd, holott a finansztőke az egyéni
kezdeményezés kiküszöbölésével, a szabad verseny, liberalizmus meg-
szüntetésével, (a tőkeellenes magatartásával!) szintén azon van, hogy
a túlkapásokat lehetetlenné tegye. És egyes országokban már lehe-
tetlenné is tette. Így azután csakugyan semmi szükség sincs az
osztályharcra, sőt ellenkezőleg elkövetkezett a farkas és bárány
vidám játszadozásának ideje.

Mit jelent ez eredeti, egyéni logikának az az állítása, hogy úgy
a szocializmus, mint a nemzeti szocializmus kibékülhet a liberaliz-
mussal?! Valószínűleg szintén közös nevezőre hozását célozta a két
külön mozgalomnak. Lehetséges-e a liberalizmus és szocializmus kie-
gyezése? Semmiesetre sem. A liberalizmus a tőke egy, ma már elmúlt
szakaszát jelentette és ha a tőkés rendszerben a tőke s a munka örök el-
lentétek, úgy megegyezésükről sem lehet szó. Lehetséges-e azonban a
nemzeti szocializmus és liberalizmus kibékülése? Feltétlenül. Mindkettő
a tőkés rendszer egy-egy szakaszát jelzi, tehát az ellentétek nem olyan
természetűek közöttük, hogy ezek eleve kizárnak minden kompro-
misszumot. El lehet képzelni, a munka tábora részéről fenyegető
közös veszély esetén azt a lehetőséget, hogy a két tábor összefog a
harmadik tábor ellen. Persze csakis politikai megegyezésről lehetne
szó. Gazdasági téren ez visszatérést jelentene már túlfejlődött, ma-
gasabb termelési-módszerről egy alacsonyabb, rég-elhagyott termelési
módszerre. Már pedig a gazdasági fejlődés kerekét nem lehet meg-
állítani és visszafordítani. Annak dacára, hogy Bolgár László ezt a
gazdasági kompromisszumot nagyon óhajtaná. Mi még nem jutottunk
el a finansztőke fejlődésének fokára, mi még a tőke liberális kor-
szakában élünk; természetesen a külföldi finansztőke árnyékában. Ez
persze azt jelenti, hogy nálunk a tőke még liberális beállítottságú
és a tőkés rétegek megnyerése érdekében volt szükség a harmadik
„legfontosabb eszmét“, a liberalizmust is felvenni a lehetetlen cso-
portosításba, a modern eszmei szentháromságba.

A demokrácia a széles néptömegek előtt nem szűnik meg rokon-
szenvesnek lenni. Tagadhatatlan tény viszont, hogy a tekintélyuralmi
országokban a demokrácia-elleni hadakozásnak tüntetik fel háborút
is ugyanakkor, amikor a demokrácia eszméje népszerű a tömegek
előtt. Így írja aztán Bolgár László tárgyalt cikkében, hogy az auto-
ritatív vezetés átmeneti jelenség és hogy éppen a tekintélyuralmi ál-

lamok képviselik az igazi demokráciát. Persze, itt is egy hatalmas tévedés áldozata lett az egyéni bolgári logika. A kelő, harcos polgárság idején Machiavelli csakugyan átmeneti jelenségnek tanította az akkori merkantil abszolutizmus diktatúráját éppen a polgárság és polgári, tőkés termelés megerősödésének időszakára. Persze nálunk csak hamisan ismerik Machiavellit és csak az II principet tartják munkájának; de a Le deche világosan a demokrácia mellett foglal állást az átmeneti diktatúra utáni időre. Más azonban a kelő és más a halódó rendszer ideje. Míg ott a halódó reakciós, feudális erők elleni hare idejére szóló tekintélyuralomról volt szó, itt éppen ellenkezőleg egy lemenő rendszer védekezéséről az újabb feltörő erők ellen. És mert a feltörő erők erősödnek, a tekintélyuralom állandósulni kénytelen. Szó sem lehet a rendszer olyan meggyőződéséről, amely újra lehetővé tenné az egykori liberális kormányzási módot.

*

A nemzeti eszme csakugyan élő, hatóerő ma, akárcsak a kelő polgárság idején, a nemzeti eszme kipompásodásának korában. Eppen ezért ezzel az erővel is számot vetett Bolgár László és ezt az eszmét is besorozta különös keverékébe. Persze e téren is elkövtett egy kis tévedést. Ezeket írja: „A nemzetközi szocializmusnak nincs meg az elméleti és gyakorlati lehetősége, hogy tanait nacionalizmussal bővítse ki, ezért vagy elszigetelve kell maradnia, vagy el kell buknia a természetesebb és erősebb nemzeti gondolattal vívott küzdelemben.“ Ezt akkor írja Bolgár László, amikor a nemzeti, faji eszme nevében jogfosztottakká teszik a kis nemzeteket, amikor a kis nemzetek elveszítik nemzeti függetlenségüket, nemzeti kultúrájuk lehetőségét és amikor ez ellen a kis nemzetek felsőbb köreinek egyetlen szava sincs, de amikor a kis nemzetek alsóbb néposztályai, a nép, egymagában is folytatja a küzdelmet nemzeti mivoltának megőrzésére. És ezt akkor írja Bolgár László, amikor a föld egy-hatodának országában tucatszámra akadnak olyan népek és nemzetek, amelyek a nemzeti eszme hordozóinak uralma idején nem beszélhettek anyanyelvükön, nem fejleszthettek ki maguknak nemzeti kultúrát, sőt sok setben még odáig sem juthattak el, hogy ábécét és nyelvtant teremtsenek maguknak és a teljes írástudatlanság sötétségében sínylődtek, míg ma, alig húsz esztendő lepergése után, legfeljebb ha 5—10 %-a e népeknek írástudatlan még és hatalmas kultúrát termetettek maguknak saját nemzeti anyanyelvükön. Mert ma, igenis, mindenütt a néptömegek, az alsóbb néposztályok a nemzeti eszme hordozói és sehol még e dolgozó tömegek lelkében nem került összeütközésbe a szociális eszme és a nemzeti hovatartozandóság tudata.

Lőncz Péter